

วิพากกรรมของร่างกฎหมาย โดยประชาชน ในสภายุคประยุทธ์ 2

พีชชากร เรืองเดชาวิวัฒน์

Highlights

- ประชาชนเสนอกฎหมายได้ง่ายขึ้นและการเสนอกฎหมายของประชาชนก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุก ๆ รัฐธรรมนูญตลอด 20 ปีที่ผ่านมา โดยในสภาประยุทธ์ 2 มีร่างกฎหมายที่ถูกเสนอโดยประชาชนทั้งสิ้น 80 ฉบับ แต่ได้ผ่านเป็นกฎหมายเพียง 1 ฉบับเท่านั้น
- ขั้นตอนในการพิจารณาร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนยุ่งยากซับซ้อนและวนไปวนมา ร่างกฎหมายบางส่วนถูกปิดตกไปตั้งแต่ก่อนเข้าสภาด้วยน้ำมือของประธานสภาฯ 10 ฉบับ และน้ำมือของนายกรัฐมนตรีเนื่องจากเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน 11 ฉบับ
- ส่วนร่างกฎหมายที่ได้เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนฯ หรือรัฐสภาก็ใช้เวลามากกว่า 500 วันกว่าจะได้เข้าสู่สภาผู้แทนฯ หรือรัฐสภา แต่สุดท้ายแล้วก็ตกไปเพราะ สส. ฝ่ายรัฐบาล และสมาชิกวุฒิสภา

ฉบับที่ 21
กุมภาพันธ์ 2023

วิพากษ์ของร่างกฎหมายโดยประชาชนในสภายุทธ 2

พิชชากร เรืองเดชาวิวัฒน์

101 Public Policy Think Tank (101 PUB)

กุมภาพันธ์ 2023

“อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยทุกคน” เป็นวลีที่อยู่คู่ประเทศไทยมายาวนานกว่า 90 ปี ที่ผ่านมามีปวงชนชาวไทยสามารถใช้อำนาจนี้ได้ โดยการเลือก ‘ผู้แทนราษฎร’ เข้าไปทำหน้าที่ออกกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้ในสังคม ถือเป็นการใช้อำนาจทางอ้อม

ประชาชนคนไทยมีโอกาสดำเนินการทางนิติบัญญัติโดยตรง เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 เปิดให้ประชาชนเข้าชื่อเสนอกฎหมายต่อสภาได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องรอให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนในการเสนอกฎหมายอีกต่อไป

อย่างไรก็ดี ร่างกฎหมายที่ประชาชนเสนอแทบจะไม่ได้ผ่านสภาออกมาเป็นกฎหมายเลย เรียกได้ว่าเป็นวิพากษ์ของร่างกฎหมายโดยประชาชน โดยเฉพาะในรัฐบาลชุดปัจจุบันที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าชื่อเสนอกฎหมายง่ายขึ้น จนเราได้เห็นการเสนอกฎหมายโดยประชาชนที่มากที่สุดในช่วงเวลาอันสั้น แต่กลับถูกปิดตกไปมากที่สุดเช่นกัน

เมื่อสภาในยุครัฐบาลประยุทธ์ 2 ไกล่หล่มดวาระลง 101 PUB ร่วมกับ WeVis ขอเชิญทุกท่านมาร่วมทบทวนวิพากษ์ชีวิตของร่างกฎหมายโดยประชาชน ว่าร่างกฎหมายเหล่านี้ต้องเผชิญด่านเคราะห์อะไรบ้าง ใครบ้างที่ขัดขวางและใครบ้างที่สนับสนุนร่างกฎหมายโดยประชาชน เพื่อเป็นหนึ่งในข้อมูลสำหรับการเลือกตั้งครั้งต่อไปที่จะมาถึงในอีกไม่นานนี้

ประชาชนเริ่มเสนอกฎหมายได้ง่ายขึ้น แต่ยังมีด่านจำนวนมากให้ต้องฝ่าฟัน

ก่อนหน้ารัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 จะประกาศใช้ อำนาจการเสนอกฎหมายตกอยู่ที่สภาผู้แทนราษฎรหรือคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ประชาชนไทยไม่เคยมีสิทธิในการร่วมกันเข้าชื่อเพื่อเสนอกฎหมายต่อรัฐสภาเลย

เมื่อรัฐธรรมนูญ 2540 ประกาศใช้ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็สามารถร่วมกันเข้าชื่อเสนอกฎหมายได้ โดยต้องรวมกันไม่น้อยกว่า 50,000 คน¹ อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่ประชาชนสามารถร่วมกันเข้าชื่อเสนอกฎหมายได้นั้นก็ยังคงเป็นเฉพาะกฎหมายระดับพระราชบัญญัติเท่านั้น ในระดับของการแก้ไขรัฐธรรมนูญยังสงวนไว้เฉพาะคณะรัฐมนตรีและสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น²

หลังจากนั้น พ.ร.บ.ว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2542 ก็ถูกใช้บังคับเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ผู้ที่ต้องการเข้าชื่อเสนอกฎหมายต้องแนบสำเนาบัตรประชาชนหรือบัตรของทางกรที่มีรูปถ่าย ประกอบกับสำเนาทะเบียนบ้านแนบมากับเอกสารการเข้าชื่อเสนอกฎหมายด้วย³

ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ลดจำนวนผู้เข้าชื่อเสนอกฎหมายขั้นต่ำให้น้อยลง และเพิ่มสิทธิให้ประชาชนสามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ด้วย โดยกำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คนสามารถร่วมกันเพื่อเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติ⁴ และไม่น้อยกว่า 50,000 คนยื่นแก้ไขรัฐธรรมนูญได้⁵ เมื่อ พ.ร.บ.ว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชน พ.ศ. 2556 ประกาศใช้ ก็ลดเอกสารที่ต้องใช้เพื่อการเข้าชื่อเหลือเพียงสำเนาบัตรประชาชนหรือบัตรของทางที่มีรูปถ่ายและเลขบัตรประจำตัวประชาชน⁶ ไม่ต้องแนบสำเนาทะเบียนบ้านเช่นเดียวกับที่ผ่านมา

เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ได้ประกาศใช้ แม้จะไม่มีหลักเกณฑ์การเข้าชื่อเสนอกฎหมายที่แตกต่างอะไรกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนมากนัก แต่มีจุดเปลี่ยนที่สำคัญคือ การออกพ.ร.บ.ว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2564 ซึ่งให้สิทธิแก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สามารถร่วมกันเข้าชื่อเสนอกฎหมายแบบออนไลน์ได้⁷

สารพัดด่านกว่าจะได้ออกเป็นกฎหมาย

แม้จะมีแนวโน้มสะดวกและเปิดกว้างยิ่งขึ้น แต่การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชนเปรียบเสมือนภารกิจอันซับซ้อนในเกมใหญ่ ผู้ทำภารกิจดังกล่าวจะต้องฝ่าฟันด่านจำนวนมากจึงจะลุล่วง แต่หากถูกฆ่าตายระหว่างทางก็จะเป็นอันตกร้างไป และกลับไปเริ่มต้นกระบวนการกันใหม่อีกรอบ

ประธานสภาผู้แทนราษฎรถือเป็นด่านแรกของการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชน ซึ่งร่างกฎหมายของประชาชนอาจตกตั้งแต่ยังไม่ได้รับรวบรวมรายชื่อก็ได้ โดยเมื่อประชาชนสนใจเสนอร่างพ.ร.บ. หรือรัฐธรรมนูญ จะต้องส่งร่างให้ประธานสภาฯ วินิจฉัยก่อนว่าอยู่ในขอบเขตอำนาจของประชาชนหรือไม่ กล่าวคือ

- ในกรณีร่างพ.ร.บ. ประธานสภาฯ จะต้องพิจารณาว่าร่างกฎหมายดังกล่าวอยู่ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย (หมวด 3) หรือหมวดหน้าที่ของรัฐ (หมวด 5) ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่
- ในกรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ประธานสภาฯ ยังต้องพิจารณาเพิ่มเติมว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐหรือไม่

หากประธานสภาฯ พิจารณาว่าร่างกฎหมายไม่อยู่ในขอบเขตอำนาจของประชาชน หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ ประธานสภาฯ ก็จะ 'คืนเรื่อง' กลับไปยังผู้เสนอ ซึ่งหมายความว่าร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นอันตกร้างไป

ถ้าร่างกฎหมายโดยประชาชนผ่านด่านแรกได้แล้ว ก็จะเข้าสู่ด่านต่อไปนั่นก็คือ การรวบรวมรายชื่อของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ได้ครบตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ และเมื่อรวบรวมได้ครบตัวแทนของผู้เข้าชื่อเสนอกฎหมายที่เรียกว่า 'ผู้เชิญชวน' ก็จะเป็นตัวแทนส่งรายชื่อให้ประธานสภาฯ ตรวจสอบ หากไม่ถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดประธานสภาฯ จะแจ้งให้ผู้เชิญชวนรวบรวมรายชื่อเพิ่มเติม หากยังไม่ครบถ้วนอีก ร่างกฎหมายนั้นก็เป็อันตกร้างไป ถ้ามีการเข้าชื่อถูกต้องและครบถ้วนตามกำหนดแล้ว ร่างกฎหมายก็จะได้ไปต่อ

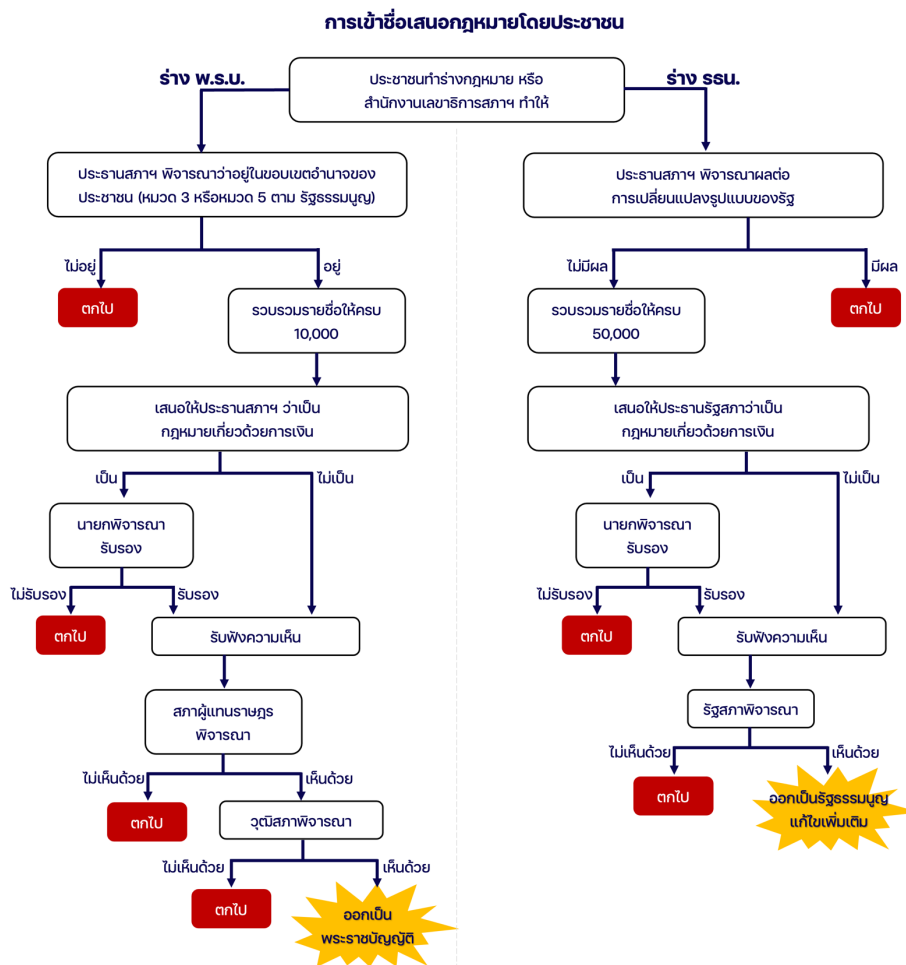
ด่านอรรถันต์ในรัฐสภายุคประยุทธ์ 2 คือ ด่านร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน โดยร่างกฎหมายที่เดินทางมาถึงด่านนี้จะถูกประธานสภาฯ วินิจฉัยว่าเป็นร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเงินหรือไม่ (ซึ่งก็ไม่เข้าใจนักว่าทำไมต้องรอให้รวบรวมเสียงจากประชาชนแล้วค่อยวนกลับมาพิจารณาเรื่องดังกล่าว) หากถือเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการเงิน จะถูกส่งให้นายกรัฐมนตรีรับรองให้เข้ากระบวนการพิจารณาในสภาต่อไป ซึ่งการรับรองของนายกรัฐมนตรีเรียกได้ว่าเป็นจุดที่ยากที่สุดในยุครัฐบาลนี้ หากนายกรัฐมนตรีไม่รับรอง ร่างกฎหมายก็จะตกไป

สำหรับร่างกฎหมายที่ไม่ได้เกี่ยวกับการเงิน หรือนายกรัฐมนตรีรับรองแล้ว เมื่อผ่านการรับฟังความเห็นและวิเคราะห์ผลกระทบแล้ว ก็จะเดินทางเข้าสู่ด่านสุดท้ายนั่นก็คือรัฐสภา:

- ในกรณีร่างพ.ร.บ. สภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้พิจารณาในสามวาระแรก หากมีคะแนนเสียงเห็นด้วยเกินกึ่งหนึ่งทั้งสามวาระ ก็จะเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภาอีกสามวาระ ซึ่งต้องใช้คะแนนเสียงเห็นชอบเกินกึ่งหนึ่งด้วยเช่นกัน
- ในกรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นการพิจารณาโดยการประชุมร่วมกันของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทั้งสามวาระ โดยมีเกณฑ์ว่าต้องให้สมาชิกรัฐสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เห็นชอบเกินกึ่งหนึ่ง และในจำนวนนั้นวุฒิสภาต้องเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนวุฒิสภาที่มีอยู่

หากร่างกฎหมายโดยประชาชนได้รับการสนับสนุนผ่านตามเกณฑ์แล้วก็จะถูกนำไปบังคับใช้ต่อ
สังคม

แผนภูมิที่ 1: กระบวนการการเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยประชาชน

ที่มา: ขั้นตอนการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2564, กลุ่มงานเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ประชาชนมีแนวโน้มเสนอกฎหมายเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แต่แทบไม่เคยฝ่าด่านออกมาได้

ในช่วงที่รัฐธรรมนูญปี 2540 มีผลบังคับใช้ (พ.ศ.2540-2549) มีกฎหมายที่ประชาชนร่วมกันเข้าชื่อเสนอทั้งสิ้น 16 ฉบับ แต่ไม่มีฉบับใดได้ผ่านออกมาบังคับใช้จริง ซึ่งทั้ง 16 ฉบับนั้นถูกจำหน่ายเรื่อง เนื่องจากมีประชาชนเข้าชื่อไม่ครบ 50,000 คน 7 ฉบับ ตกไป 4 ฉบับ และสิ้นสุดไปเพราะรัฐธรรมนูญถูกยกเลิก 5 ฉบับเมื่อเกิดการปฏิวัติ⁸

ในส่วนของจำนวนร่างกฎหมายที่ประชาชนร่วมกันเข้าชื่อเสนอกฎหมายในสภาช่วงรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 (พ.ศ.2551 – 2559) พบว่ามีร่างกฎหมายที่ประชาชนร่วมกันเข้าชื่อเสนอทั้งหมด 51 ฉบับ แต่มีเพียง 8 ฉบับเท่านั้นที่ได้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย ซึ่ง 7 ใน 8 ฉบับนั้น ถูกคณะรัฐมนตรี (ครม.) ออกร่างกฎหมายมาประกบ และใช้ร่างของ ครม. เป็นร่างหลักในการพิจารณาในสภา แปลว่าร่างกฎหมายที่ประชาชนร่วมกันเข้าชื่อเสนอไปนั้นได้ถูกใช้บังคับเป็นกฎหมายเพียง 1 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติรักษาชีพแพทย์แผนไทย พ.ศ.2556 โดยนายอรร่วม อามระดิษ กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 10,227 คน

นอกจากนั้นยังพบว่า มีร่างกฎหมายที่ประชาชนร่วมกันเข้าชื่อและตกไปเพราะประกาศยุบสภา และยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ⁹

ในสภาภายใต้รัฐธรรมนูญ 2560 หรือที่เรียกกันว่า ‘สภายุคประยุทธ์ 2’ มีร่างกฎหมายที่ประชาชนร่วมกันเข้าชื่อเสนอกฎหมายทั้งร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมรวมกันมากถึง 80 ฉบับด้วยกัน¹⁰ แต่ถึงอย่างนั้น ภายในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา มีกฎหมายที่สามารถผ่านการพิจารณาของสภาจนได้ออกบังคับใช้เป็นพระราชบัญญัติเพียงฉบับเดียวเท่านั้นคือ พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 ซึ่งสุดท้ายแล้ว ร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวก็ถูกกลืนหายไปกับร่างพระราชบัญญัติชื่อเดียวกันของคณะรัฐมนตรี

แผนภูมิที่ 2: ประชาชนเสนอร่างกฎหมายง่ายขึ้นและมากขึ้นเรื่อย ๆ

ที่มา: สรุปผลการดำเนินการเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2550 และ 2560 และพระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2542, พระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2564

ร่างกฎหมายโดยประชาชนไม่ได้รับการตอบรับที่ดีในสภายุคประยุทธ์ 2

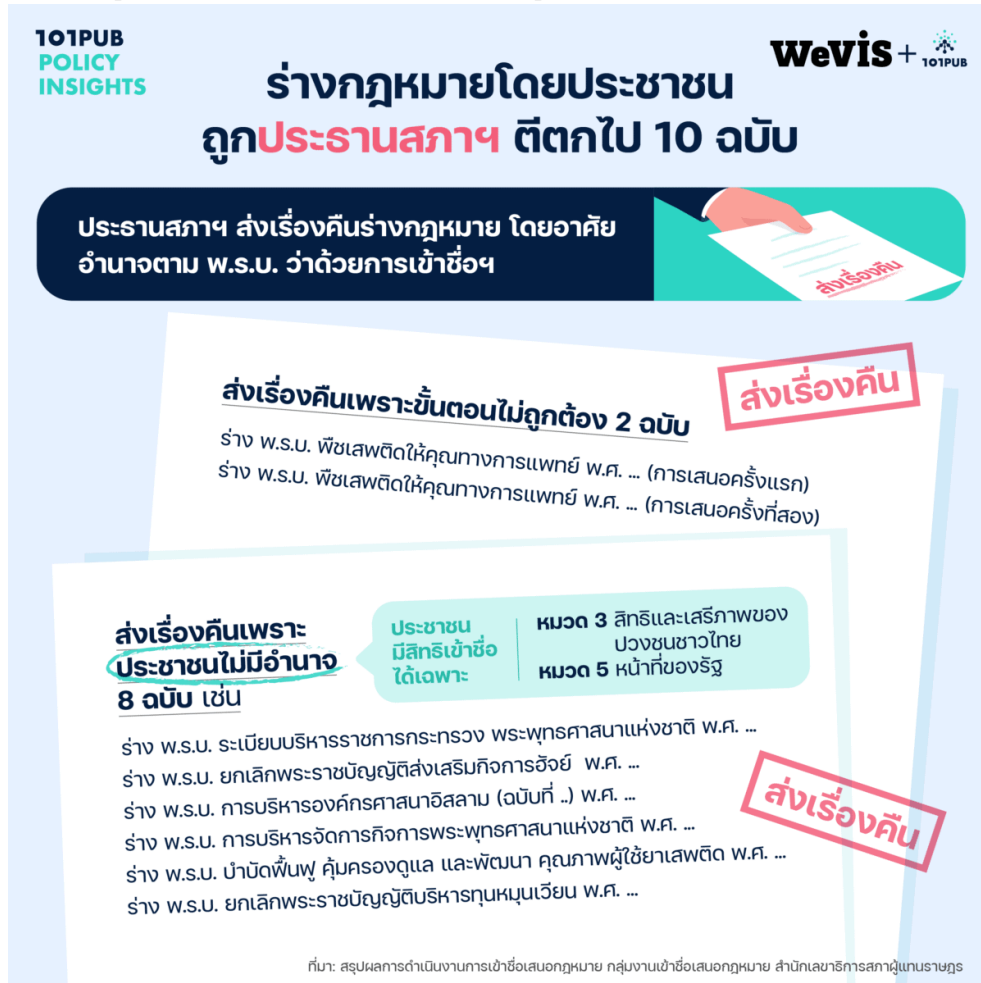
ในสภาประยุทธ์ 2 มีร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนทั้งหมด 80 ร่าง โดยเป็นร่างที่อยู่ระหว่างการจัดทำ วิจัย และปรับปรุงร่างกฎหมาย 11 ฉบับที่ถูกบันทึกอยู่ในระบบของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และได้ผ่านเข้าสู่กระบวนการพิจารณาจริงแล้วจำนวน 69 ฉบับ

ประธานสภาฯ ตีตก 10 ฉบับ พิจารณาแล้วว่าจะอยู่นอกอำนาจประชาชน

ในด้านแรก มีร่างกฎหมายโดยประชาชนถึง 10 ร่าง ที่ไม่สามารถผ่านการวินิจฉัยของประธานสภาฯ ครั้งแรกไปได้ หมายความว่าถูกพิจารณาว่าเป็น พ.ร.บ. ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตที่ประชาชนเสนอได้ อาทิ ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวง พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ร่างพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม, ร่างพระราชบัญญัติป่าบดฟันฟู กลุ่มครองดูแล และพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุเสพติด, และ ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติบริหารทุนหมุนเวียน เป็นต้น

ส่วนร่างที่ผ่านการวินิจฉัยครั้งแรกของประธานสภาฯ ได้ก็ไปสู่ด้านต่อไป คือ การรวบรวมรายชื่อผู้สนใจจะเข้าชื่อเสนอกฎหมาย โดยในปัจจุบัน มีร่างกฎหมายที่กำลังรวบรวมรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ทั้งหมด 24 ร่าง กำลังตรวจสอบรายชื่อของผู้เข้าชื่อเสนอกฎหมายว่าเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่จำนวน 1 ร่าง และยังมีร่างพระราชบัญญัติที่รวบรวมรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ครบ 10,000 คนด้วย คือร่างพระราชบัญญัติพืชเสพติดให้คุณทางการแพทย์ ซึ่งประธานสภาฯ ตีตกไป

แผนภูมิที่ 3: ร่างกฎหมายโดยประชาชนถูกประธานสภาฯ ตีตกไป 10 ฉบับ

101PUB POLICY INSIGHTS **WeVis+** 101PUB

ร่างกฎหมายโดยประชาชนถูกประธานสภาฯ ตีตกไป 10 ฉบับ

ประธานสภาฯ ส่งเรื่องคืนร่างกฎหมาย โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการเข้าชื่อฯ

ส่งเรื่องคืน

ส่งเรื่องคืนเพราะขึ้นตอนไม่ถูกต้อง 2 ฉบับ

ร่าง พ.ร.บ. พืชเสพติดให้คุณทางการแพทย์ พ.ศ. ... (การเสนอครั้งแรก)
 ร่าง พ.ร.บ. พืชเสพติดให้คุณทางการแพทย์ พ.ศ. ... (การเสนอครั้งที่สอง)

ส่งเรื่องคืนเพราะประชาชนไม่มีอำนาจ 8 ฉบับ เช่น

ประชาชนมีสิทธิเข้าชื่อได้เฉพาะ

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย
 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

ร่าง พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกระทรวง พระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ...
 ร่าง พ.ร.บ. ยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการอัญมณี พ.ศ. ...
 ร่าง พ.ร.บ. การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ...
 ร่าง พ.ร.บ. การบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ...
 ร่าง พ.ร.บ. บำบัดฟื้นฟู คู่มรดกดูแล และพัฒนา คุณภาพผู้ใช้ยาเสพติด พ.ศ. ...
 ร่าง พ.ร.บ. ยกเลิกพระราชบัญญัติบริหารทุนหมุนเวียน พ.ศ. ...

ส่งเรื่องคืน

ที่มา: สรุปผลการดำเนินงานการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย กลุ่มงานเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ที่มา: สรุปผลการดำเนินงานการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย กลุ่มงานเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นายกตีตก 11 ฉบับ อ้างกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน

ในด้านการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงิน ปัจจุบัน มีร่างกฎหมายโดยประชาชนที่อยู่ในการพิจารณาของนายกรัฐมนตรีว่าจะรับรองหรือไม่รับรองจำนวน 10 ฉบับด้วยกัน และยังพบอีกว่า นายกรัฐมนตรีไม่รับรองร่างกฎหมายโดยประชาชนไปแล้วทั้งสิ้น 11 ฉบับ อาทิ ร่างพ.ร.บ.อากาศสะอาด (ฉบับประชาชน), ร่างพ.ร.บ.บ้านาญแห่งชาติ, ร่างพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, ร่างพ.ร.บ.จัดตั้งสำนักงานพืชเศรษฐกิจแห่งชาติ, และ ร่างพ.ร.บ.สวัสดิการการรักษาพยาบาลลูกจ้างผู้รับบำนาญ เป็นต้น¹¹ ซึ่งก็สร้างคำถามต่อการตีความขอบเขตของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินที่กินความหมายค่อนข้างกว้าง รวมถึงการใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรีในการปิดตกร่างกฎหมายโดยไม่ยอมให้มีการอภิปรายโดยผู้แทนราษฎรเสียก่อน

ปัจจุบันยังมีร่างกฎหมายโดยประชาชนที่อยู่ในการพิจารณาของนายกรัฐมนตรีว่าจะรับรองหรือไม่รับรองจำนวน 10 ฉบับด้วยกัน ถ้าหากดูจากประวัติการรับรองที่ผ่านมาแล้ว ก็คงคาดการณ์ได้ว่ากฎหมายเหล่านี้ไม่น่าจะผ่านด่านนี้ออกมาได้

แผนภูมิที่ 4: ร่างกฎหมายโดยประชาชนถูกนายกตีกไป 11 ฉบับ

ที่มา: สรุปผลการดำเนินงานเข้าชื่อเสนอกฎหมาย กลุ่มงานเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ร่างกฎหมายโดยประชาชน 6 ฉบับ ถูกดองเฉลี่ย 592 ก่อนได้เข้าสภา

ถึงจุดนี้ มีร่างกฎหมายที่ผ่านเข้ามาได้ทั้งหมด 10 ฉบับ โดยสภาได้พิจารณาไปแล้ว 6 ฉบับ ขณะที่กฎหมาย 6 ฉบับก่อนหน้านั้น ต้องรอ 592 วันโดยเฉลี่ยก่อนจะได้รับการพิจารณา

ร่างกฎหมายโดยประชาชนที่ต้องรอนานที่สุดคือ 'ร่างพ.ร.บ.สหกรณ์' ซึ่งเสนอเข้าไปตั้งแต่ พ.ศ. 2561 แต่ถูกนำมาพิจารณาในสภาเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2564 ใช้เวลาทั้งหมด 1,291 วัน กินเวลากว่า 3 ปี รองลงมาคือ 'ร่างพ.ร.บ.อ้อยและน้ำตาลทราย' เสนอร่างตั้งแต่ พ.ศ. 2561 และถูกนำมาพิจารณาเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ใช้เวลาทั้งหมด 999 วันในการรอการพิจารณา และ 'ร่างพ.ร.บ.ยกเลิกประกาศและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย' ถูกเสนอเข้าไปตั้งแต่ พ.ศ. 2562 แต่ถูกนำมาพิจารณาในสภาในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2564 ใช้เวลาทั้งหมด 909 วัน ในการรอการพิจารณา

ในทางตรงข้าม ร่างกฎหมายโดยประชาชนที่ถือว่าเข้าสู่การพิจารณาของสภาได้เร็ว คือ ร่างรัฐธรรมนูญของ iLaw ซึ่งใช้เวลารอการพิจารณา 57 วัน ตามมาด้วย ร่างรัฐธรรมนูญยกเลิก ส.ว. Resolution ใช้เวลาในการรอการพิจารณา 140 วัน และสุดท้ายคือร่างรัฐธรรมนูญของ รศ.ดร. สมชัย ศรีสุทธิยากร ซึ่งใช้เวลา 157 วันในการรอการพิจารณา¹²

ด้วยระยะเวลาการรอพิจารณาที่ค่อนข้างยาวนาน ประกอบกับเวลาของสภาที่งดลงทุกที จึงมีความเป็นไปได้สูงว่า ร่างกฎหมายโดยประชาชนที่เหลือรอเข้าพิจารณาในสภาอีก 4 ฉบับ จะไม่ทันเข้าสภาในยุคนี้อัน ซึ่งต้องไปลุ้นว่ารัฐบาลในยุคนั้นจะหยิบยกขึ้นมาพิจารณาต่อหรือไม่

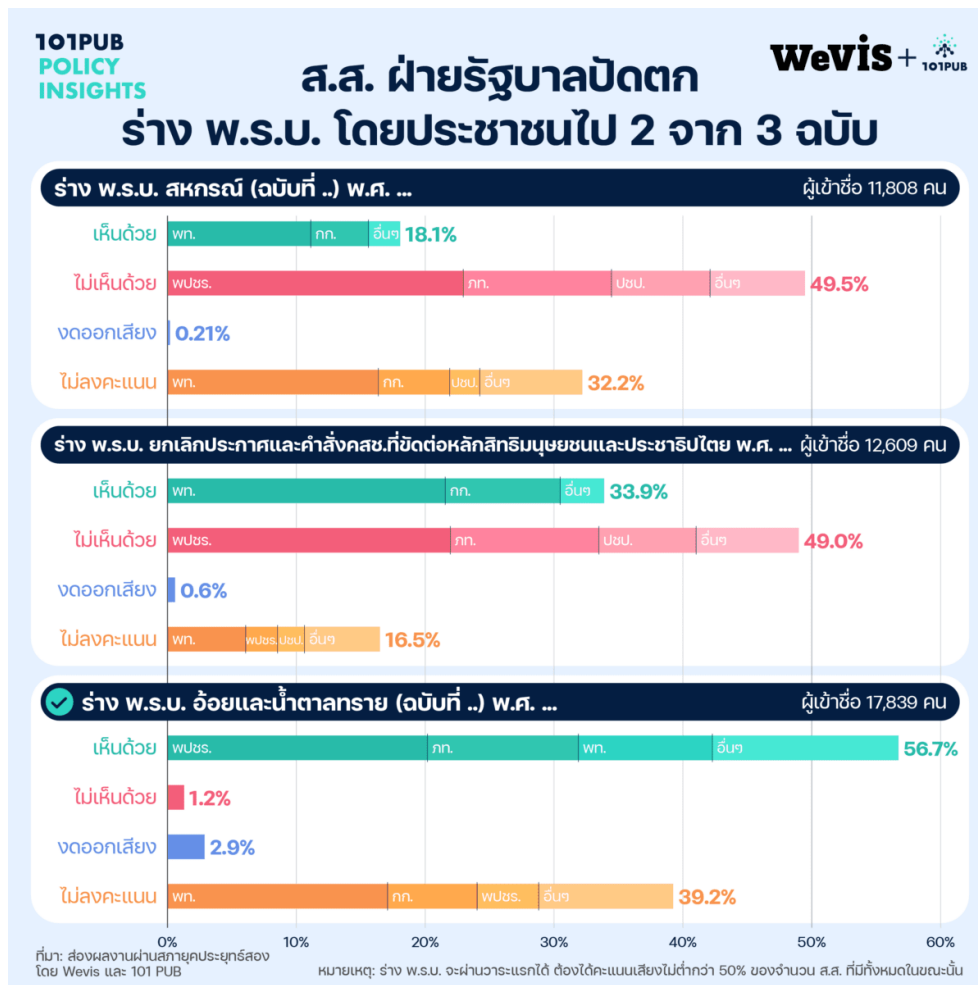
แผนภูมิที่ 5: ร่างกฎหมายโดยประชาชนที่เข้าสู่สภาทั้ง 6 ฉบับ ถูกดองเฉลี่ย 592 วัน ก่อนจะได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณา

ที่มา: ส่องผลงานสภายุคประยุทธ์สอง โดย WeVis และ 101 PUB

ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลปิดตารางพ.ร.บ. โดยประชาชนไป 2 จาก 3 ฉบับ

แผนภูมิที่ 6: ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลปิดตารางพ.ร.บ. โดยประชาชนไป 2 จาก 3 ฉบับ

ที่มา: ส่องผลงานสภาผู้ประยุทธ์สอง โดย WeVis และ 101 PUB

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าร่างกฎหมายโดยประชาชนที่ได้ผ่านเข้าสู่การพิจารณามีทั้งสิ้นเพียง 6 ฉบับ โดยเป็นร่างพระราชบัญญัติจำนวน 3 ฉบับ ซึ่งมีเพียงฉบับเดียวที่สภาผู้แทนราษฎร นำโดยฝ่ายรัฐบาลที่ลงคะแนนเสียงเห็นด้วย คือ ร่างพ.ร.บ.อ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งกลายเป็นหนึ่งในหลายร่างที่ถูกนำไปพิจารณาประกบกับร่างของคณะรัฐมนตรี จนผ่านการพิจารณาในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา จนออกมาเป็น พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2565

ตารางที่ 1: ผลการลงคะแนนต่อ ร่าง พ.ร.บ. อ้อยและน้ำตาลทราย ที่เสนอโดยประชาชน

		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	งดออกเสียง	ไม่ลงคะแนนเสียง
ฝ่ายรัฐบาล	พลังประชาชน	98	-	-	23
	ภูมิใจไทย	57	-	-	4
	ประชาธิปัตย์	31	-	1	19
	พรรคอื่นๆ	34	-	-	11
ฝ่ายค้าน	เพื่อไทย	51	-	-	83
	ก้าวไกล	-	6	13	34
	เสรีรวมไทย	1	-	-	9
	พรรคอื่นๆ	4	-	-	8
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (รวม)		276	6	14	191

ที่มา: ส่องผลงานสภายุคประยุทธ์สอง โดย WeVis ร่วมกับ 101 PUB

ในอีกด้านหนึ่ง ร่างพ.ร.บ.อีก 2 ร่าง คือ ร่างพ.ร.บ.สหกรณ์ และร่างพ.ร.บ.ยกเลิกประกาศและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย ไม่ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะฝ่ายรัฐบาลที่ลงคะแนนเสียงไม่เห็นด้วยจนกฎหมายโดยประชาชนถูกตีตกไปในสภา โดยมีรายละเอียดของการลงคะแนนเสียงดังนี้

- ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ ได้รับคะแนนเสียงเห็นด้วย 86 เสียง ไม่เห็นด้วย 235 เสียง งดออกเสียง 1 เสียง และไม่ลงคะแนนทั้งสิ้น 153 เสียง

ตารางที่ 2: ผลการลงคะแนนต่อ ร่าง พ.ร.บ. สหกรณ์ ที่เสนอโดยประชาชน

		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	งดออกเสียง	ไม่ลงคะแนนเสียง
ฝ่ายรัฐบาล	พลังประชาชน	-	-	-	7
	ภูมิใจไทย	1	55	1	2
	ประชาธิปัตย์	2	36	-	11
	พรรคอื่นๆ	4	29	-	12
ฝ่ายค้าน	เพื่อไทย	53	-	-	78
	ก้าวไกล	21	5	-	26
	เสรีรวมไทย	4	-	-	6
	พรรคอื่นๆ	1	1	-	11
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (รวม)		86	235	1	153

ที่มา: ส่องผลงานสภายุคประยุทธ์สอง โดย WeVis ร่วมกับ 101 PUB

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย ได้รับคะแนนเสียงเห็นด้วย 162 เสียง ไม่เห็นด้วย 234 เสียง งดออกเสียง 3 เสียง ไม่ลงคะแนน 79 เสียง

ตารางที่ 3: ผลการลงคะแนนต่อ ร่าง พ.ร.บ. ยกเลิกประกาศและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย ที่เสนอโดยประชาชน

		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	งดออกเสียง	ไม่ลงคะแนนเสียง
ฝ่ายรัฐบาล	พลังประชารัฐ	-	105	-	12
	ภูมิใจไทย	-	55	1	3
	ประชาธิปัตย์	2	36	2	10
	พรรคอื่นๆ	3	32	-	10
ฝ่ายค้าน	เพื่อไทย	103	-	-	29
	ก้าวไกล	43	5	-	4
	เสรีรวมไทย	7	-	-	3
	พรรคอื่นๆ	4	1	-	8
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (รวม)		162	234	3	79

ที่มา: ส่องผลงานสภายุคประยุทธ์สอง โดย WeVis ร่วมกับ 101 PUB

รัฐสภาปิดร่างรัฐธรรมนูญโดยประชาชนทั้งหมด

ในปี พ.ศ. 2563 ได้มีการพิจารณา ‘ร่างรัฐธรรมนูญฉบับ iLaw’ หรือที่มีชื่อเต็มว่า ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ยกเลิกมาตรา 65 มาตรา 88 มาตรา 203 มาตรา 217 มาตรา 270 มาตรา 272 มาตรา 275 และมาตรา 279 ยกเลิกหมวด 16 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 142 มาตรา 159 วรรคแรก มาตรา 162 วรรคแรก มาตรา 252 วรรคสอง มาตรา 256 และมาตรา 269 และเพิ่มหมวด 17) ซึ่ง นายจอน อึ้งภากรณ์ กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 98,041 คน ร่วมกันลงชื่อเสนอกฎหมายฉบับนี้

โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเนื้อหาสาระที่สำคัญ อาทิ การยกเลิกนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง การยกเลิกยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนปฏิรูปประเทศ รวมไปถึงการแก้ไขเรื่องผู้นำท้องถิ่น โดยกำหนดให้ผู้นำท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง เป็นต้น¹³

อย่างไรก็ดี ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ต้องตกไปเพราะสมาชิกวุฒิสภารับหลักการนี้เพียง 3 คน จาก 243 คน คิดเป็น 1.23% เท่านั้น ไม่ถึง 1 ใน 3 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ และพรรคฝ่ายรัฐบาลทั้งหมดต่างก็ร่วมใจกันทั้งงดออกเสียงและไม่รับหลักการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้จนคะแนนเสียงเห็นชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเองก็ไม่ ถึงกึ่งหนึ่งด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4: ผลการลงคะแนนต่อ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับ iLaw

		รับ หลักการ	ไม่รับ หลักการ	งดออกเสียง	ไม่ลงคะแนนเสียง
ฝ่ายรัฐบาล	พลังประชารัฐ	-	32	89	-
	ภูมิใจไทย	-	2	39	-
	ประชาธิปัตย์	-	2	49	-
	พรรคอื่น ๆ	-	6	33	-
ฝ่ายค้าน	เพื่อไทย	131	-	2	2
	ก้าวไกล	53	-	-	-
	เสรีรวมไทย	10	-	1	-
	พรรคอื่น ๆ	15	-	-	3
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (รวม)		209	61	156	5
สมาชิกวุฒิสภา		3	78	156	6

ที่มา: ส่องผลงานสภายุคประยุทธ์สอง โดย WeVis ร่วมกับ 101 PUB

ต่อมาในปี พ.ศ.2564 ร่างรัฐธรรมนูญโดยนายพรินทร์ วัชรสินธุ กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 135,247 คนก็ได้เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา โดยร่างรัฐธรรมนูญร่างนี้มีชื่อเต็มว่า ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ... (ยกเลิกมาตรา 65 แก้ไขเพิ่มเติมหมวด 7 มาตรา 159 วรรคแรก เพิ่มมาตรา 193/1 มาตรา 193/2 แก้ไขเพิ่มเติมหมวด 11 หมวด 12 มาตรา 256 หมวด 16 ยกเลิกมาตรา 269 มาตรา 270 มาตรา 271 มาตรา 272 และมาตรา 279) หรือที่เรียกว่า ‘ร่างรัฐธรรมนูญ ยกเลิก ส.ว. Resolution’

เนื้อหาสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือ การนำวุฒิสภาซึ่งมาจากการแต่งตั้งออกไปจากรัฐสภา การละคนของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระที่มีที่มาอย่างไม่โปร่งใส การยกเลิกยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และสุดท้ายคือการมีกลไกป้องกันไม่ให้มีการรัฐประหารซ้ำอีก¹⁴

ตารางที่ 5: ผลการลงคะแนนต่อ ร่างรัฐธรรมนูญยกเลิก ส.ว. Resolution

		รับ หลักการ	ไม่รับ หลักการ	งดออกเสียง	ไม่ลงคะแนนเสียง
ฝ่ายรัฐบาล	พลังประชารัฐ	-	32	89	-
	ภูมิใจไทย	-	2	39	-
	ประชาธิปัตย์	-	2	49	-
	พรรคอื่น ๆ	-	6	33	-
ฝ่ายค้าน	เพื่อไทย	131	-	2	2
	ก้าวไกล	47	-	-	-
	เสรีรวมไทย	10	-	1	-
	พรรคอื่น ๆ	18	-	-	3
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (รวม)		203	249	3	20
สมาชิกวุฒิสภา		3	224	3	18

ที่มา: ส่องผลงานสภายุคประยุทธ์สอง โดย WeVis ร่วมกับ 101 PUB

ร่างรัฐธรรมนูญร่างล่าสุดที่ได้รับการพิจารณาในสภาคือ ร่างรัฐธรรมนูญโดย รศ.สมชัย ศรีสุทธิยากร กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 64,151 คน หรือที่มีชื่อเต็มว่า ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 272) ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญในการยกเลิกอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกนายกรัฐมนตรี¹⁵

แม้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะได้รับเสียงตอบรับที่ค่อนข้างดีจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับคะแนนเสียงรับหลักการถึง 333 เสียง ซึ่งคิดเป็น 69.67% ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอยู่ ณ ขณะนั้น แต่สุดท้ายแล้วร่างรัฐธรรมนูญร่างนี้ก็ต้องเป็นอันตกไปเนื่องจากคะแนนเสียงของวุฒิสภาที่รับหลักการไม่ถึง 1 ใน 3 เช่นเดียวกับร่างรัฐธรรมนูญร่างอื่น ๆ ก่อนหน้านี้ โดยข้อมูลการลงคะแนนเสียงเป็นไปดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6: ผลการลงคะแนนต่อ ร่างรัฐธรรมนูญ โดย รศ. สมชัย ศรีสุทธิยากร

		รับ หลักการ	ไม่รับ หลักการ	งดออกเสียง	ไม่ลงคะแนนเสียง
ฝ่ายรัฐบาล	พลังประชารัฐ	1	90	1	7
	ภูมิใจไทย	54	-	-	7
	ประชาธิปัตย์	44	-	1	6
	พรรคอื่น ๆ	34	12	6	7
ฝ่ายค้าน	เพื่อไทย	130	-	-	2
	ก้าวไกล	50	-	-	1
	เสรีรวมไทย	11	-	-	-
	พรรคอื่น ๆ	9	-	-	4
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (รวม)		333	102	8	34
สมาชิกวุฒิสภา		23	151	45	31

ที่มา: ส่องผลงานสภายุคประยุทธ์สอง โดย WeVis ร่วมกับ 101 PUB

ต้องลดข้อจำกัด เติมอำนาจเสนอกฎหมายให้ประชาชน

ร่างกฎหมายโดยประชาชนมีอุปสรรคมากมายทั้งกระบวนการที่ซับซ้อน และการวางอำนาจพิจารณาไว้กับบางคนมากเกินไป ทำให้ร่างกฎหมายหลายร่างไม่อาจได้เข้าไปถกเถียงในสภา หรือไม่อาจไปถึงฝั่งฝันในการถูกตราออกเป็นกฎหมายได้จริง

อุปสรรคเหล่านี้ควรถูกยกเลิกหรือลดความยุ่งยากลง ประการแรกคือ การลดความซับซ้อนของขั้นตอนการเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน ร่าง พ.ร.บ. ถูกส่งให้ประธานสภาฯ วินิจฉัยซ้ำสองครั้ง ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเองก็ต้องส่งเรื่องให้ทั้งประธานสภาฯ และประธานรัฐสภาวินิจฉัย หากขั้นตอนเหล่านี้ถูกยุบย่อลงได้บ้าง ก็จะช่วยเร่งกระบวนการให้เร็วยิ่งขึ้น ร่างกฎหมายโดยประชาชนก็มีสิทธิได้เข้าไปอภิปรายในสภามากขึ้น

ประการที่สองคือ การเพิ่มโอกาสให้ร่างกฎหมายโดยประชาชนที่มีเนื้อหาไม่ถูกต้อง การส่งเรื่องคืนของประธานสภาฯ เมื่อร่างกฎหมายมีเนื้อหาไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นภารกิจด้านแรกที่ร่างกฎหมายโดยประชาชนต้องฝ่าฟันไปให้ได้ หากไม่สามารถทำได้ ร่างกฎหมายที่ถูกส่งเรื่องคืนก็จะต้องไปเริ่มใหม่ตั้งแต่ขั้นตอนแรก ดังนั้น การอนุญาตให้แก้ไขโดยไม่ต้องกลับไปจัดทำร่างกฎหมายใหม่ นอกจากจะเป็นการลดเวลาและลดขั้นตอนของการพิจารณาร่างกฎหมายแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ร่างกฎหมายเหล่านั้นได้เดินทางไปพิชิตด่านต่อ ๆ ไปได้อย่างต่อเนื่อง

จุดสำคัญที่จะต้องพิจารณากันคือ การพิจารณาย้ายอำนาจการวินิจฉัยร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยการเงินจากประธานสภาฯ ไปสู่การพิจารณาร่วมในสภา เพื่อลดการผูกขาดอำนาจวินิจฉัยไว้แค่ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานรัฐสภา และนายกรัฐมนตรี เนื่องจากที่ผ่านมา มีร่างกฎหมายจำนวน

ไม่น้อยที่ถูกบุคคลเพียงคนเดียวตีตก เพียงเพราะเห็นว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งก็กินความกว้างจนเหมือนเป็นการใช้อำนาจกลั่นแกล้ง ทำให้กฎหมายเหล่านี้ไม่ได้มีโอกาสได้เข้าสู่สายตาของสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภาเลยด้วยซ้ำ จะเป็นการดีหรือไม่หากอำนาจในการรับรองร่างกฎหมายที่ดูอ้างว่าเกี่ยวกับการเงินเหล่านั้นอยู่ในมือของผู้แทนของประชาชน อย่างน้อยก็เพื่อให้ผู้แทนประชาชนได้อภิปรายในเบื้องต้น และมีอำนาจวินิจฉัยร่างกฎหมายของประชาชนมากขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่กดลงคะแนนว่ารับหรือไม่รับ

รายการอ้างอิง

- ¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 170.
- ² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 313.
- ³ พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2556 มาตรา 7.
- ⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 163.
- ⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 291(1).
- ⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2556 มาตรา 6.
- ⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2564 มาตรา 8 วรรค 5.
- ⁸ กลุ่มงานเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สรุปผลการดำเนินงานการเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 https://web.parliament.go.th/assets/portals/5/files/25_10_2561.pdf.
- ⁹ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจ การปกครองประเทศ ประกอบฉบับที่ 11/2557 เรื่อง การสิ้นสุดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2557.

กลุ่มงานเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สรุปผลการดำเนินงานการเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 https://web.parliament.go.th/assets/portals/5/files/25_10_2561-2.pdf.
- ¹⁰ กลุ่มงานเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สรุปผลการดำเนินงานการเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. https://web.parliament.go.th/assets/portals/5/fileups/8/files/สรุปภาพรวมการเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามรธน_60_190165.pdf.
- ¹¹ กลุ่มงานเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สรุปผลการดำเนินงานการเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. https://web.parliament.go.th/assets/portals/5/fileups/8/files/สรุปภาพรวมการเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามรธน_60_190165.pdf.
- ¹² 101 PUB รวบรวมข้อมูลร่วมกับ WeVis. ส่งผลงานผ่านสภายุคประยุทธ์ที่สอง. <https://wevis.info/law-watch>.
- ¹³ “4 เรื่องที่จะเกิดขึ้นถ้าร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนมีผลบังคับใช้.” *iLaw*, 9 พฤศจิกายน 2563. <https://ilaw.or.th/node/5782>.
- ¹⁴ ขอคนละชื่อ รื้อระบอบประยุทธ์, <https://resolutioncon.com/>.

---

¹⁵ “สมชัย เสนอร่างแก้ รธน. ตัดอำนาจ ส.ว. เลือกนายกฯ ขอ ส.ว. ร่วมลงมติ อย่างดออกเสียงเพื่อแสดงความเป็นกลาง.” *The Standard*, 6 กันยายน 2022. <https://thestandard.co/somchai-constitution/>.

101 PUB หรือ 101 Public Policy Think Tank - ศูนย์ความรู้นโยบายสาธารณะ
เพื่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งทำงานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะไทยในบริบทโลกใหม่
เราทำงานวิเคราะห์ ออกแบบ ขับเคลื่อน และสื่อสารนโยบายสาธารณะ บนฐาน
วิชาการ ฐานการพัฒนา และฐานประชาธิปไตย

 www.101pub.org

 101PUB

 @101_PUB

 @101_pub

 contact.101pub@gmail.com